

Nr 342.

Av herr Nilsson, Petrus, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens arbetslöshetskommission, kontantunderstödsverksamhet, statliga och statskommunala reservarbeten m. m.

Enligt de beräkningar, som framlagts i proposition nr 232, torde — under förutsättning att den nuvarande konjunkturutvecklingen i huvudsak blir bestående — antalet arbetslösa under nästa budgetår genomsnittligt komma att uppgå till 75 000 mot c:a 110 000 under budgetåret 1934/1935. Denna glädjande nedgång i antalet arbetslösa blir ännu mer påfallande, om jämförelse göres med budgetåret 1933/1934. Med hänsyn till nuvarande konjunkturer synes man för övrigt vara berättigad att hysa förhoppning om ännu större nedgång i arbetslösheten under nästa budgetår än departementschefen beräknat.

Då det enskilda näringslivet nu synes vara i stånd att bereda ökad sysselsättning, är det av vikt att avväga statens åtgärder med tanke på önskvärdheten av en snabb anpassning efter det nya och gynnsammare läget. Härvid bör främst tillses, att ingenting försummas, som kan tjäna till att förmedla och underlätta de arbetslösas förflyttning från trakter med överskott på arbetskraft till trakter med underskott samt övergång från ett arbetsområde till ett annat, när detta är av behovet påkallat för att vinna sysselsättning åt arbetskraften. Dylik förflyttning bör t. ex. på alla sätt underlättas, då fråga är om en trakt eller ett yrke där arbetslösheten kan förutses bli varaktig.

När arbetslösa hänvisas till statliga reservarbeten, erhålla de reseersättning av statsmedel, vilket givetvis är nödvändigt, då arbetsplatserna ofta äro belägna långt från arbetarnas hemorter. Härtill komma bl. a. förlägningskostnader och i vissa fall ortstillägg. För året 1933/1934 belöpte sig rese- och förlägningskostnader samt ortstillägg till 5,7 procent av totalkostnaden per arbetsdag vid statliga reservarbeten. Liksom staten ikläder sig dylika extra utgifter för arbetslösas sysselsättning vid nödhjälpsarbeten utom hemorten borde staten kunna åtaga sig vissa kostnader för arbetslösas förflyttning från en ort till en annan, när möjlighet finnes för de arbetslösa att härigenom erhålla sysselsättning på den fria arbetsmarknaden. Vad exempelvis jordbruket beträffar synes för närvarande brist på arbetskraft vara rådande på vissa håll under det att överflöd på arbetskraft finnes på andra håll. Åtgärder i utjämnande riktning skulle här otvivelaktigt fylla ett viktigt ändamål. Dylika åtgärder kunde måhända i viss mån kombineras med tidigare av riksdagen ifrågasatta åtgärder för beredande av arbetslös ungdom sysselsättning inom jordbruket.

1934 års riksdag framhöll i anslutning till i ämnet väckta motioner, att det vore en fråga av största betydelse, huru man genom en vid lämplig ålder igångsatt och ändamålsenligt bedriven utbildning skall kunna vidmakthålla eller väcka de ungas intresse särskilt för jordbruksarbete, och uttalade sig för att dylik utbildning skulle försöksvis anordnas. Några närmare direktiv för denna försöksverksamhet ansåg sig riksdagen icke böra lämna men underströk önskvärdheten av att ett i motionerna I: 367 av herr Sköldén m. fl. samt II: 645 av herr Olsson i Närlinge m. fl. framfört uppslag om anordnande av utbildningskurser i mjölkning särskilt måtte komma under omprövning. I de nämnda motionerna, vari även föreslogs bidrag för arbetslösas anställning som elever vid lantbruket, betonades, att utbildning i mjölkning i hög grad skulle underlätta för de arbetslösa att vinna fast anställning med efter jordbrukets förhållanden förmånlig avlönning, då en avsevärt ökad efterfrågan på vissa slag av arbetskraft förefunnnes inom jordbruket i södra och mellersta Sverige. Denna efterfrågan avsåge huvudsakligen yngre, ogifta mjölkningskunniga drängar ävensom mjölkerskor.

Det framgår av arbetslöshetskommissionens i propositionen refererade redogörelse, att de förra året framförda förslagen i någon utsträckning prövats. Kommissionen har anordnat särskilda kurser för jordbruksungdom, bl. a. mjölkningskurser, och ytterligare mjölkningskurser äro planerade. Därjämte ha anordnats såväl mera allmänt lagda kurser för meddelande av kunskap i olika ämnen sammanhängande med jordbruket, som ock mera speciella kurser, såsom täckdikningskurser och kurser i trädgårdsskötsel. Vidare har den frivilliga arbetstjänsten vidgats att omfatta praktisk och teknisk undervisning i ämnen av värde för blivande jordbrukare och jordbruksarbetare. Tvenne arbetsläger med huvudsakligt ändamål att meddela utbildning i jordbruk ha anordnats, och Kungl. Maj:t har beviljat statsbidrag till tre arbetskolonier med syfte att utbilda arbetskraft för jordbruket.

Det framgår icke av den i propositionen återgivna redogörelsen i hur stor skala denna utbildningsverksamhet bedrivits eller vilka resultat den lämnat. Enligt vår mening bör denna verksamhet, rätt bedriven, ha utsikt att föra till goda resultat och därför om möjligt utvidgas, så mycket mera som arbetstillfällena inom jordbruket på senaste tiden avsevärt torde ha ökats. Verksamheten bör för övrigt icke inskränkas till arbetslös jordbruksungdom utan bör kunna omfatta även ungdom från andra yrken under förutsättning att vederbörande befinnas lämpliga till dylik utbildning.

Vad beträffar bidrag till unga arbetslösa, vilka erhålla anställning som elever vid jordbruk eller trädgårdsskötsel, har arbetslöshetskommissionen efter att ha inhämtat vissa yttranden ställt sig avvisande, och departementschefen har funnit sig, med hänvisning bl. a. till att ungdomsarbetslösheten starkt avtagit, icke böra medverka till att åtgärder av detta slag för närvarande vidtagas.

Den utredning, som förebragts, ger vid handen, att kostnaden för ut-

placering av elever inom lantbruk och trädgårdsodling avsevärt understiger den kostnad man har att räkna med vid andra liknande åtgärder mot ungdomsarbetslösheten (kursverksamhet, frivillig arbetstjänst och ungdomsreservarbeten). Det rör sig alltså om en billig hjälpform samtidigt som de unga erhålla en värdefull utbildning och få vänja sig vid ordnat arbete. Då arbetslösheten bland ungdom i åldern 16—21 år fortfarande är relativt stor på landsbygden och dessutom även ungdom över denna ålder med fördel torde kunna hänvisas till utbildning av detta slag, anse vi oss böra föreslå, att frågan upptages till ny prövning av riksdagen.

Arbetslöshetskommissionen har efter en utförlig motivering föreslagit en allmän inskränkning i fråga om den statskommunala reservarbetslinjen under framhållande av vissa nackdelar, vilka vore förenade med densamma. Givet är, att den statskommunala reservarbetslinjen icke bör givas större utrymme än som visar sig ändamålsenligt, vilket bör ankomma på arbetslöshetskommissionen att bedöma, samt att den lika litet som hjälpverksamheten i övrigt får handhavas på ett sådant sätt, att en anpassning efter de förbättrade konjunkturerna hindras. Dessutom har arbetslöshetskommissionen hemställt, att sådan ändring vidtages i gällande kungörelse, att statskommunala arbeten icke längre må utföras i vägstyrelser och landstings regi. Departementschefen har biträtt förslaget, att statskommunala arbeten icke längre skola få utföras i vägstyrelses regi.

Arbetslöshetskommissionens kritik av den statskommunala reservarbetslinjen riktar sig, såvitt vi kunna finna, så gott som uteslutande mot statskommunala arbeten inom de enskilda kommunerna. Sålunda anföres, att denna hjälpform kan fresta kommunerna att igångsätta arbeten av en i förhållande till deras finansiella resurser anmärkningsvärd storleksordning och att de statskommunala reservarbetena för smärre kommuner icke erbjuda erforderligt stor anpassningsförmåga. Om ett statskommunalt reservarbete på grund av minskad arbetslöshet måste nedläggas, innan det färdigställts, står kommunen inför problemet att på egen hand å öppna marknaden färdigställa detsamma o. s. v. Vidare anföres, att det för kommunerna ofta föreligger svårigheter att anskaffa tillräckligt kompetent ledningspersonal, samt att den begränsade ramen av arbetsobjekt inom kommunerna medför, att statskommunala reservarbeten såsom regel erbjuda mindre lämpliga vinterarbeten än statliga reservarbeten.

Ingen av dessa anmärkningar synes träffa statskommunala reservarbeten i vägstyrelsernas regi. En vägstyrelse torde icke ha någon anledning att igångsätta arbeten av onödigt stor omfattning på grund av möjligheten att få dem utförda såsom statskommunala, då vägdistriktet som sådant icke har något direkt ansvar för arbetslösheten. Då olika kommuner äro förenade i samma vägdistrikt, bör det icke möta svårighet för arbetslöshetskommissionen att taga hänsyn till hjälpbehovet inom var och en av kommunerna, och om en allmän nedgång av arbetslösheten inom distriktet sker, kan arbetet utan

olägenhet utföras i annan ordning vid lämpligt tillfälle. Med de större resurser ett vägdistrikt har i jämförelse med enskilda kommuner, torde även en lämplig fördelning av arbetet på olika årstider låta sig verkställas. Vad slutligen beträffar tillgången till kompetent och erfaren arbetsledning finnes grundad anledning antaga, att vägdistriktet i allmänhet t. o. m. äro bättre utrustade än arbetslöshetskommissionen.

Det kan möjligen med ett visst fog göras gällande, att statskommunala arbeten i högre grad än statliga vid sjunkande arbetslöshet kunna vara ägnade att konservera arbetslösheten, men detta gäller i så fall mindre arbeten i vägstyrelsernas regi än vissa andra statskommunala arbeten. Under förutsättning att hjälpbehovet omsorgsfullt prövas i varje särskilt fall, synes hinder således icke böra möta för utförande av statskommunala arbeten i vägstyrelsernas regi. Vid bedömandet av denna fråga bör icke heller den erfarenheten förbises, att arbeten i vägstyrelsernas egen regi i regel ställa sig betydligt billigare än när motsvarande arbeten utföras av arbetslöshetskommissionen. Ett bestämt villkor för bibehållande av den statskommunala reservarbetslinjen i den utsträckning, som här förordats, måste vara en noggrann övervakning från arbetslöshetskommissionens sida, så att dessa arbeten avvecklas lika snabbt som statliga reservarbeten. Man bör för övrigt även kunna förutsätta att vägstyrelserna i viss mån anpassa sina arbeten i öppna marknaden efter arbetstillgången inom respektive orter, så att t. ex. inskränkning sker under den tid av året, då god arbetstillgång finnes vid jordbruket.

Övervakningen av de statskommunala arbetena bör ingå som ett led i den skärpta kontroll över tillämpningen genom statens och kommunernas organ av regler gällande för hjälpverksamhet vid arbetslöshet, varom föregående års riksdag gjorde framställning till Kungl. Maj:t. En kontroll, som är tillräckligt effektiv för att förhindra missbruk av arbetslöshetshjälpen, är en oeftergivlig förutsättning för ett gott resultat av arbetslöshetspolitiken. Härvid bör noggrant tillses, att ett oavlåtligt och effektivt samarbete äger rum mellan arbetsförmedlingsinstitutionerna och de samhälleliga hjälporganen, så att arbetslöshetshjälp icke lämnas, då hänvisning till arbetstillfällen i öppna marknaden kan och bör ske.

I anslutning till det anförda hemställes,

att riksdagen med beaktande av vad som anförts i motionen måtte besluta:

- 1) att åtgärder skola vidtagas i syfte att underlätta arbetslösas överförande till arbetsområden, där behov av arbetskraft förefinnes;
- 2) att hittills vidtagna åtgärder för att bereda arbetslös ungdom sysselsättning inom jordbruket fullföljas och utvidgas;

3) att statskommunala arbeten under ovan angivna förut-sättningar fortfarande må utföras i vägstyrelsers regi; samt

4) att kontrollverksamheten i enlighet med förut av riksdagen gjorda uttalanden skall skärpas, så att missbruk av arbetslöshetshjälpen förhindras.

Stockholm den 3 maj 1935.

Petrus Nilsson.

L. Tjällgren.

Anton Pettersson.

Gunnar Bodin.

Ernst Svenson.
